

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

กฎหมายลักษณะหนี้ (11)(12)

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ถิระวัฒน์

8 สิงหาคม 2569

หัวข้อการบรรยาย

การรับช่วงสิทธิ การรับช่วงทรัพย์

หลักการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้

1. การรับช่วงสิทธิ – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ในหนี้เดิมโดยผลของกฎหมาย
2. การโอนสิทธิเรียกร้อง – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ในหนี้เดิมโดยผลของการทำสัญญาโอน
3. การแปลงหนี้ใหม่ – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ โดยผลของการทำสัญญาระงับหนี้เดิมก่อหนี้ใหม่

การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ โดยการรับช่วงสิทธิ

ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ

1. เป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยกฎหมาย
2. เกิดขึ้นเฉพาะเท่าที่กฎหมายกำหนด
 - หลักทั่วไป ม.227, ม.229, ม.230
 - หลักเฉพาะ
 - ลูกหนี้ร่วม ม.296
 - ผู้มีสิทธิไต่เบี่ยในกรณีละเมิด ม.426 ม.431 ม.432
 - ผู้ค้ำประกัน ม.693-697 ผู้จำนอง ม.724-725 ม.734
 - ประกันภัย ม.880

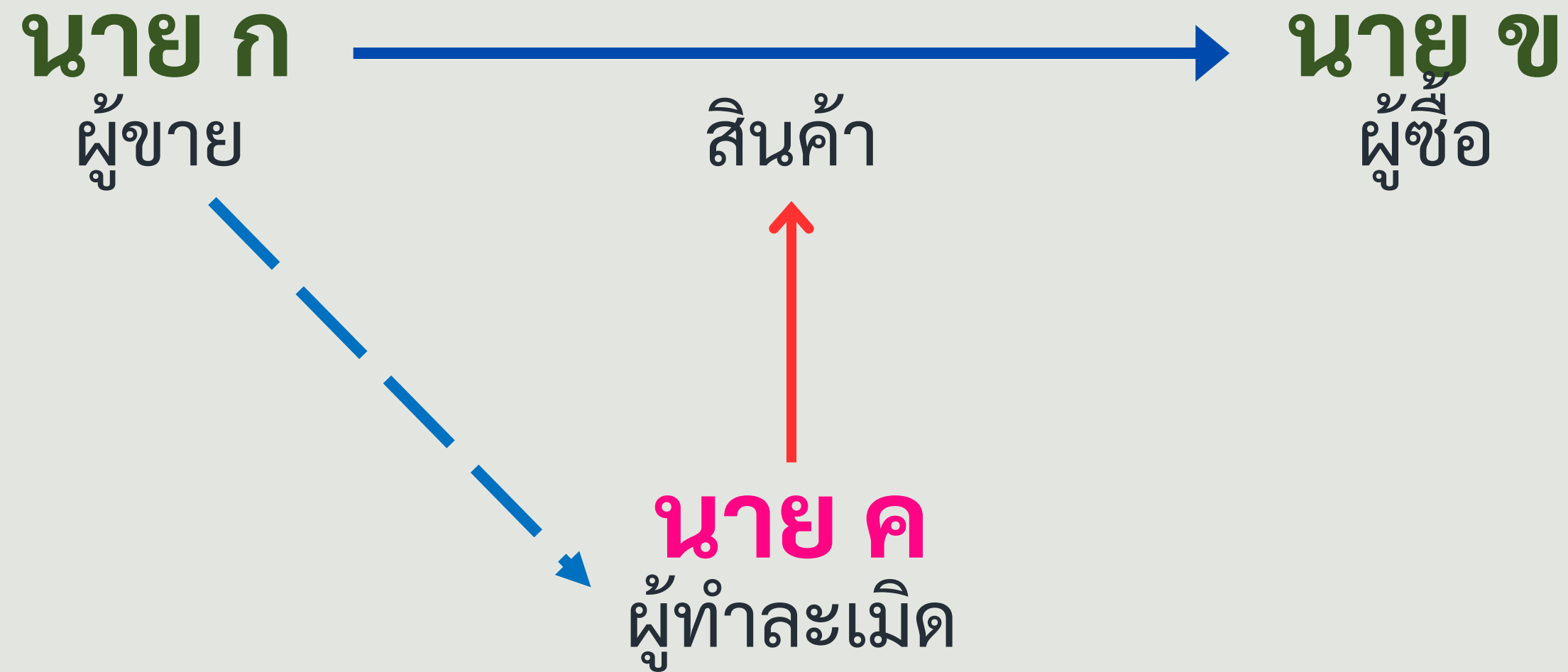
ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ (ต่อ)

3. เกิดขึ้นเมื่อมีการชำระหนี้ของผู้มีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายระบุ
เข้าใช้หนี้ให้เจ้าหนี้แล้ว
4. รับช่วงสิทธิเท่าสิทธิที่เจ้าหนี้อยู่ในมูลหนี้และเท่าจำนวนหนี้ที่มี
การชำระหนี้

มาตรา 227

- 1) “ลูกหนี้” เข้าชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้เต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว “ลูกหนี้” ย่อมเข้าสู่ฐานะผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้
- 2) เหตุที่ “ลูกหนี้” ที่ต้องชำระค่าสินไหมทดแทนเพราะเป็นผู้มีความผูกพันต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ตามสัญญาหรือตามกฎหมายอยู่ด้วย

ตัวอย่างการรับช่วงสิทธิ ม.227 (ฎ. 491/2539)

มาตรา 229

- 1) เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ในลำดับหลัง
เข้าใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน
ตาม ม.229 (1)
- 2) ผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เข้าใช้หนี้แก่ผู้รับจำนอง
ตาม ม.229 (2)
- 3) ผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่นเข้าใช้หนี้
แก่เจ้าหนี้ตาม ม.229 (3)

มาตรา 230 วรรคหนึ่ง

- 1) ผู้ต้องเสี่ยงภัยเสียชีวิตในทรัพย์
เพราะการบังคับยึดทรัพย์เข้าใช้หนี้แก่เจ้าหนี้
- 2) ผู้ครองทรัพย์จะต้องเสี่ยงภัยเสียชีวิต
ครองทรัพย์ เพราะการบังคับยึดทรัพย์เข้า
ใช้หนี้แก่เจ้าหนี้

ผลของการรับช่วงสิทธิ

กรณีการรับช่วงสิทธิเต็มจำนวน (ม.226 วรรคหนึ่ง) = มีการชำระหนี้
ให้แก่เจ้าหนี้เต็มจำนวนหนี้

- 1) ผู้รับช่วงสิทธิเข้าสวมสิทธิทั้งหลายในบรรดาที่เจ้าหนี้เดิมมีอยู่โดยมูลหนี้
(และเท่าที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ที่บังคับตามกฎหมาย. ดู ฎีกาที่ 8188/2568)
- 2) ผู้รับช่วงสิทธิได้ทั้งประกันแห่งหนี้ในนามของตนเอง

ผลของการรับช่วงสิทธิ (ต่อ)

กรณีการรับช่วงสิทธิ**บางส่วน** (ม.230 วรรคสอง)

- 1) ผู้รับช่วงสิทธิได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เพียงบางส่วนย่อมมีผลให้ได้รับช่วงสิทธิเฉพาะส่วนที่ชำระเท่านั้น
- 2) ผู้รับช่วงสิทธิ (บางส่วน) จะใช้สิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้(ที่ยังมีสิทธิเหลืออยู่)ไม่ได้

การช่วงทรัพย์

การเปลี่ยนตัวทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งหนี้

การเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งนี้ มี 2 กรณี

1. การช่วงทรัพย์ เป็นการเปลี่ยนตัวทรัพย์ที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งนี้โดยกฎหมาย
2. การทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่โดยการเปลี่ยนวัตถุประสงค์

การช่วงทรัพย์

การที่กฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินอันหนึ่ง**เข้าแทนที่**ทรัพย์สิน
อีกอันหนึ่งใน “ฐานะนิติบัญญัติ” อย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน
(ม.226 วรรคสอง)

การช่วงทรัพย์

กฎหมายกำหนดการช่วงทรัพย์ไว้ 2 กรณี

1. กรณีช่วงทรัพย์ตามมาตรา 228
2. กรณีช่วงทรัพย์ตามมาตรา 231 - มาตรา 232

หลักการช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 228 วรรคหนึ่ง

กรณีที่ลูกหนี้มีหนี้ส่งมอบทรัพย์ แต่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยอันมีผลให้

1. ลูกหนี้ได้ทรัพย์อื่นแทนที่ หรือ

2. ลูกหนี้ได้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

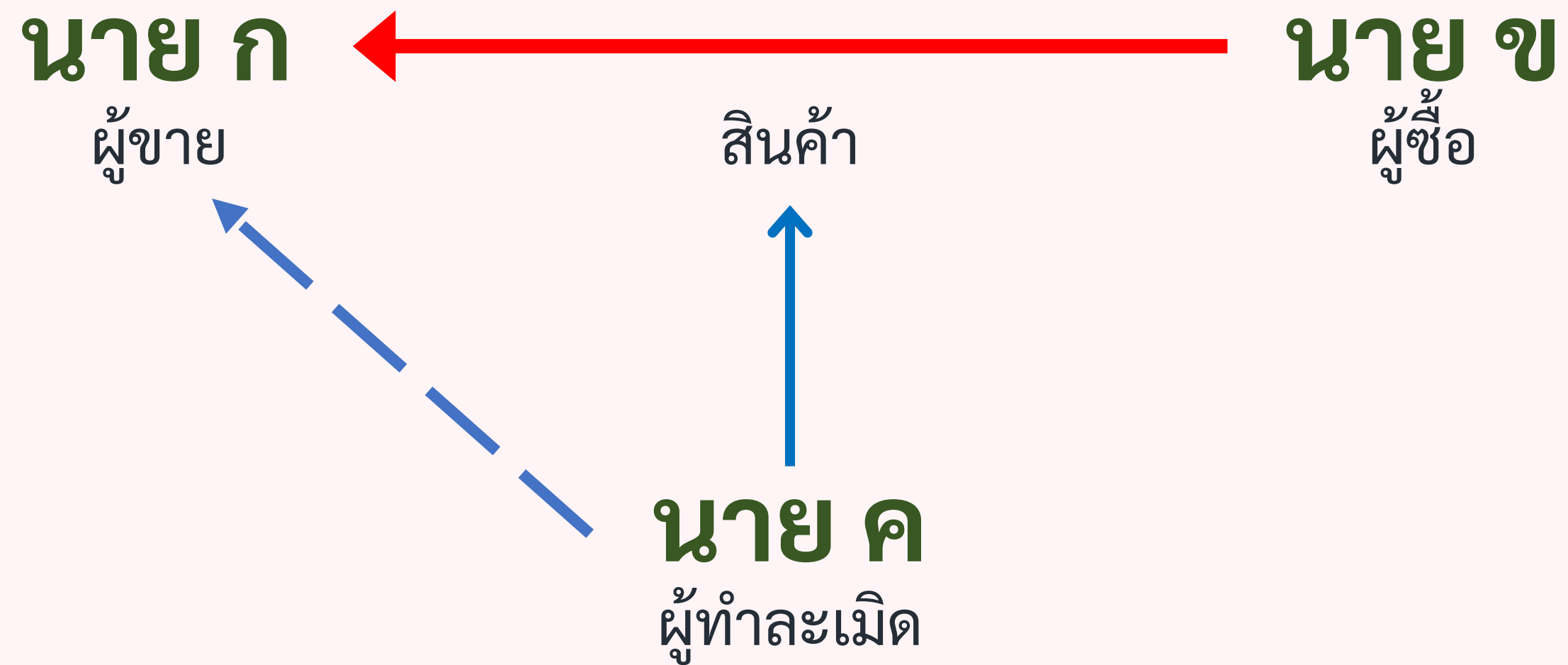
ดังนั้นก็กฎหมายจึงให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์ที่รับไว้

หรือเรียกบุคคลภายนอกซึ่งต้องชำระหนี้ให้ลูกหนี้ ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เองโดยตรง

หลักการช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 228 วรรคสอง

- เป็นกรณีที่ **ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ** ต่อการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย (ตาม ม.217 หรือ ม.218 หรือตามสัญญา) **+ มีกรณีช่วงทรัพย์ได้** (ม. 228)
- ดังนั้นเจ้าหนี้จึงมีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ 2 ทาง (เจ้าหนี้ต้อง เลือกใช้สิทธิทางใดทางหนึ่ง) คือ
 - 1.จะใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายตาม ม.217, ม.218 **หรือ**
 - 2.จะใช้สิทธิช่วงทรัพย์ตาม ม.228 วรรคสอง

ตัวอย่างการรับช่วงทรัพย์ ม.228

การช่วงทรัพย์ตามมาตรา 231

กรณีที่ทรัพย์ที่จำนอง จำน่า หรืออยู่ในบังคับบุริมสิทธิ(สูญ/เสียหาย)เป็น ทรัพย์ที่ได้เอาประกันภัยไว้

กฎหมายให้สิทธิจำนอง จำน่า หรือบุริมสิทธิครอบคลุมไปถึงสิทธิเรียกร้อง
ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยด้วย

การช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 231

การอนุโลมใช้หลัก ม.231 กับกรณีการชดใช้เงินในกรณีที่ทรัพย์สินที่จำนอง
จำนำหรืออยู่ในบังคับบุริมสิทธิอย่างอื่น ถูกบังคับซื้อ (เวนคืน) หรือ กรณีการ
ชดใช้ค่าเสียหายที่ทรัพย์สินนั้นถูกทำลายหรือบอบสลาย

ผลของการช่งทรัพย์ ตามมาตรา 231

เจ้าหนี้หลักประกัน (ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ หรือผู้มีบุริมสิทธิ) จะเอาเงินจำนวนหนึ่งแทนทรัพย์สินที่ทำลายหรือบุบสลายตาม ม.231 โดยใช้สิทธิช่งทรัพย์กับ

- เงินตามสัญญาประกันภัยจากผู้รับประกันภัย หรือ
- เงินค่าทดแทนที่บังคับซื้อ หรือ
- ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

ต่อเมื่อหนี้ซึ่งได้อาทรัพย์นั้นเป็นประกันไว้นั้นถึงกำหนดประกัน (มาตรา 232)